

Ujházi Lóránd:

A MAGYAR KATOLIKUS EGYHÁZ SZEREPVÁLLALÁSA A MIGRÁCIÓS VÁLSÁG KEZELÉSÉBEN

ÖSSZEFOGLALÓ: A szerző rövid, összefoglaló tanulmányában bemutatja, hogy a Magyar Katolikus Egyház hogyan vett részt a huszadik században és napjainkban a bevándorlás kapcsán jelentkező kihívások kezelésében. Utal azokra a történelmi tényezőkre és biztonsági szempontokra, amelyeket a katolikus egyház szervezeteinek figyelembe kellett és kell venniük a tevékeny szeretet gyakorlása során. Bemutatja azokat a konkrét segélyezési akciókat, amelyeket a katolikus szervezetek a bevándorlók megsegítésére szerveztek a jelenlegi krízishelyzetben.

KULCSSZAVAK: humanitárius ellátás, örmény menekültek, lengyel menekültek, menekültek Erdélyből, az egykori NDK-ból, Magyar Katolikus Karitás, Máltai Szeretetszolgálat, Szent Egyed Közösség, Jezsuita Menekültszolgálat

A migránsok által igénybe vett nyugat-balkáni útvonal és Magyarország földrajzi elhelyezkedése miatt az ország fontos állomása lett a Nyugat-Európába, leginkább Németországba tartó migránsoknak. A magyar jogalkotás jogszabályi szigorítással, a kormányzat pedig a déli határon megépített kerítéssel és egyéb preventív, illetve válságkezelő intézkedésekkel reagált a jelentkező biztonsági kihívásra.¹ A magyar kormányzat intézkedéseit köztudottan számos nyugati politikai erő és ismert politikus kritizálta.² Kevésbé ismert tény, hogy a Magyar Katolikus Egyházat is elmarasztalták. A kritikusok Magyarországon, de leginkább Nyugat-Európában azzal vádolták a magyar katolikus segélyszervezeteket, hogy nem voltak elég aktívak a bevándorlók humanitárius támogatásában.³ A számonkérők között jelentős európai katolikus egyházi vezetők is voltak. Ahhoz, hogy jobban megértsük a katolikus egyház álláspontját, érdemes azokat a huszadik századi, magyarországi menekültválságokat is megvizsgálni, amelyek kezelésében a katolikus egyház részt vett. A jelenlegi válságnál pedig nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a korlátozó tényezőket és a biztonsági kockázatot jelentő szempontokat, amelyek a katolikus segélyszervezetek tevékenysége kapcsán is jelentkezhetnek. Ezeket ugyanis minden, az állami szervekkel együttműködő szervezetnek, legyenek azok egyházi vagy humanitárius segélyszervezetek, tudomásul kell vennie.

TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS

A huszadik századi világ- és magyar történelem, illetve az ország földrajzi elhelyezkedése következtében nem a jelenlegi bevándorlási hullám az első az ország életében. Több alkalommal kellett az országhatáron túlról érkező embereket humanitárius ellátásban részesíteni.

¹ Padányi József: Műszaki zár a határon. Műszaki Katonai Közlöny, 2015. 3. sz., 21–34.

² Gudrun Dometeit – Ulrich Reitz: Wir verteidigen Europas Werte. Focus, 2015. 43. sz., 23–28.

³ Hans Schelkshorn: Zur ideologie der neuen Rechten in Ungarn. <http://www.zeitgemaess-glauben.at/cms/auslese/266-zur-ideologie-der-neuen-rechten-in-ungarn> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 16.)

A menekültek humanitárius gondozása soha nem volt egyszerű. A kormánzatnak nem állt minden szükséges intézményi háttér vagy tapasztalat a rendelkezésre, valamint a külpolitikai tényezők is lehatárolták az állami szervezetek mozgásterét. Mindebből logikusan következett, hogy a különböző kormányok a válságkezelésben számítottak a történelmi egyházak közreműködésére.

Az első világháború után nagyszámú örmény menekült érkezett Magyarországra részben Romániából, részben Törökországból.⁴ Mivel az örmények jelentős részben katolikusok voltak, a katolikus egyház eleve érintett volt a lelkipásztori ellátás megszervezésében. Tekintve, hogy az első világháború alatt az ország külpolitikáját nem Budapestről irányították, nem volt lehetőség arra, hogy az örményekkel szembeni agressziót hivatalosan számon kérjék a török szövetségestől. A trianoni békeszerződés után Magyarország már aktívan részt vett a Törökországból érkező örmények segítésében. Jóllehet hazánkban a katolikus örmény rítus már 1690 óta rendelkezett egyházi közigazgatással, de a határrendezés után ezek az egyházi szervezetek Románia területére kerültek. Ráadásul Erdélyből is nagy számban érkeztek örmény katolikus menekültek a trianoni Magyarországra. A katolikus egyháznak rövid idő állt rendelkezésére, hogy kialakítsa a Budapestre érkező örmény katolikus menekültek lelkipásztori, vagy adott esetben a humanitárius ellátását.⁵ 1922-ben megalapították az örmény lelkészséget, és 1924-ben befejeződött az örmény kápolna építése. Ezek az intézmények mind a mai napig intézményes kereteit alkotják az örmény katolikusok lelkipásztori ellátásának.

Közvetlenül Lengyelország német és szovjet megszállása után köztudottan nagyszámú lengyel menekült érkezett az országba.⁶ Kevésbé ismert tény, hogy a Magyar Katolikus Egyház mind a menekültek lelkipásztori, mind a humanitárius segítésének megszervezésben aktívan részt vett.⁷ 1939 októberében Magyarországra érkezett Karol Radonski wrocławeki megyéspüspök, azzal a megbízással, hogy összehangolja a lengyel menekültek lelkipásztori ellátását. A püspök Serédi Jusztinián bíboros engedélyével szabadon tevékenykedhetett. A bíboros támogatta a lengyel lelkészség felállítását is, amely az 1940-es évek elejétől lengyel imakönyveket és egyházi folyóiratot jelentetett meg. Minden magyar egyházmegyében voltak lengyel papok, akik a menekültek lelkipásztori ellátásával foglalkoztak. A lengyel katonai menekülttáborokban dolgozó lelkipásztorok a tábori püspökségnek voltak alárendelve. Díjazásuk követte a magyar tábori lelkészek díjazását.⁸ 1940-ben az egyes egyházmegyékben a lengyel papok támogatására, élelmiszer, ruha, tüzelő és imakönyvek vásárlására létrehozták a lengyel papokat segítő bizottságokat.⁹ Az egyházmegyék erejükhez mérten egyéb anyagi juttatásokkal is támogatták az ott tevékenykedő lelkipásztorokat. A lengyel menekülteket

⁴ Gazdovits Miklós: Az erdélyi örmények története. Kriterion, Kolozsvár, 2006.

⁵ Kránitz Péter Pál: Az örmény népiartás menekültjei Magyarországon. Újkor. <http://ujkor.hu/content/az-ormeny-nepirtas-menekultjei-magyarorszagon> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 01.)

⁶ Nincs egyetértés a történészek között a pontos szám adatok tekintetében. Ehhez lásd Juhász Gyula: Diplomáciai iratok Magyarország külpolitikájához 1936–1945. (DIMK) IV. kötet; Magyarország külpolitikája a II. világháború kitörésének időszakában. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1962; Juhász Gyula: Magyarország lengyel politikája a második világháború alatt. Antal László (szerk.): Barátok a bajban. Lengyel menekültek Magyarországon, 1939–1945. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1985, 7–32.

⁷ Molnár Imre: A magyar katolikus egyház és a lengyel menekültek. Magyar Szemle, 2007, 16/7., 103–119.; Magyar Egyháztörténeti Vázlatok, 2009/1–4., 247.

⁸ Halmágyi Pál: Lengyel katonák Magyarországon 1939-ben. Halmágyi Pál (szerk.): Lengyel katonai menekülttábor Magyarországon. Makó, 2003.

⁹ Adriányi Gábor: Lengyel menekültek és a magyar katolikus egyház 1939–1945. Magyar Egyháztörténeti Vázlatok, 1999. 3–4. sz., 145–154.

nemcsak az egyházi hierarchia, hanem a hívek is segítettek, amiben tudták.¹⁰ A püspöki konferencia tisztában volt azzal, hogy az ország német szövetsége miatt kényes kérdéssről van szó, ezért a segítyezések nem látványosan történtek. Éppen a kényes politikai környezetnek köszönhetően a katolikus egyház szerepvállalása jól jött a magyar államnak is.¹¹ Érdekes adalék a lengyel menekültek helyzetéhez, hogy a lengyel zsidók jelentős részét hivatalosan katolikus lengyelként regisztrálták, és így a többségük túlélte a háborút.¹²

A két történelmi példa esetében a katolikus egyház tevékenysége, ha nem is kizárólagosan, de inkább a menekültek lelkipásztori ellátására és a lelkipásztori ellátás intézményes kereteinek kiépítésére irányult; a humanitárius segítségnyújtás ehhez képest másodlagos szerepet játszott.

A kommunista diktatúra utolsó éveiben jelentkező bevándorlások kapcsán azonban már inkább az egyházi szervezetek humanitárius tevékenysége került előtérbe. A magyar katolikus egyháznak létre kellett hoznia azokat az intézményeket, amelyek alkalmasak az ilyen jellegű tevékenység végrehajtására.

Az 1980-as években a romániai magyarelles belpolitika és falurombolások következtében a magyar lakosság egy része úgy határozott, hogy kivándorol az országból.¹³ Ez volt az első olyan alkalom a második világháború óta, amikor a Magyar Katolikus Egyház aktívan részt vett más országból érkező rászoruló humanitárius támogatásában. A magyar állam egyrészt ez esetben sem volt felkészülve az ezrével érkező menekültek ellátására. Másrészt újra olyan külpolitikai szempontok merültek fel, amelyek korlátozták az állami mozgásteret: nehéz volt ugyanis megmagyarázni, hogy miért kell menekülteket befogadni és segíteni egy másik baráti szocialista országból.¹⁴ Így jól jött a katolikus egyház segítsége a reformkommunista állami vezetők számára. Az egyháznak ugyanis megvoltak a külföldi kapcsolatai, illetve nem voltak olyan ideológiai korlátai, amelyek beszűkítették volna a menekültek támogatására irányuló kezdeményezéseket. Paskai László esztergomi érsek, a szociálisan érzékeny magyar prímás, kinevezése után nem sokkal együttérzéséről és támogatásáról biztosította a menekülteket. 1988-ban az Európai Parlament elnökének írt levelében beszámolt arról, hogy a katolikus egyház mintegy ötezer embernek nyújt különféle humanitárius segítséget. Debrecenben pedig a Szent Anna-plébánián kialakult a Romániából érkezett menekültek első központja. A plébánia a határ közelsége miatt egyébként is jó romániai kapcsolatokkal rendelkezett, amelyet a menekültválság idején ügyesen kamatoztatott.

A katolikus egyház jelentős szerepet vállalt az egykori Német Demokratikus Köztársaságból menekültek humanitárius gondozásában is. A zugligeti Szent Család Plébánia plébánosa, Kozma Imre atya, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat elnöke először a plébánia keretei között, majd a Budapest környéki táborokban szervezte meg a keletnémet menekültek humanitárius ellátását. Ehhez nyilván a nemzetközi szervezetek támogatását is élvezte. A válság alatt jelentős tevékenységet fejtett ki az 1989. február 2-án alapított Máltai Szere-

¹⁰ Csombor Erzsébet: A lengyel lelkészi hivatal működése Magyarországon a második világháború idején. Egyházak a változó világban. Esztergom, 1991.

¹¹ Molnár Imre: A magyar katolikus egyház és a lengyel menekültek. Magyar Szemle, 2007, 16/7., 103–119.

¹² Ami a katolikus regisztráció okait illeti: Komoróczy Géza: A zsidók története Magyarországon II. 1849-től napjainkig. Kalligram, Pozsony, 2012, 591.

¹³ Sik Endre: Erdélyi menekültek Magyarországon. Andorka Rudolf – Kolosi Tamás – Vukovich György (szerk.): Társadalmi Riport. TÁRKI, Budapest, 1990, 516–533; Csepeli György – Sik Endre – Tarjányi József – Závecz Tibor: Jelentés az erdélyi menekültekről. Gyorsjelentések. TÁRKI, Budapest, 1989.

¹⁴ Kaszás Veronika: Magyarországi egyházak az erdélyi menekültekért 1987 és 1989 között. Egyháztörténeti Szemle, 2012/4., 70–89.

tetszolgálata. Mindez együtt tette lehetővé, hogy a katolikus egyház napi szinten meleg ételt, gyógyszert, orvosi ellátást, mosási és tisztálkodási lehetőséget és egyéb segítséget biztosítson a keletnémet menekültek számára.¹⁵ A katolikus egyház helyzete ebben az esetben sem volt egyszerű. Az érthető okokból bizonytalankodó magyar politikának ismételten jól jött a katolikus egyház és a máltaiak szerepvállalása. A reformkommunista állásfoglalást azonban nemcsak a humanitárius megfontolások és Magyarország 1989. márciusi csatlakozása a Genfi Menekültügyi Egyezményhez befolyásolta, hanem az a körülmény is, hogy időközben az NSZK lett Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnere.

A katolikus egyház mind az erdélyi, mind a keletnémet migrációs válság alatt úgy nyújtott segítséget a menekülteknek, hogy figyelembe vette az ország kényes politikai helyzetét. Mindemellett az egyház tevékenysége mind az országban, mind külföldön jelentős presztízsnövekedést eredményezett.¹⁶

A balkáni válság időszakában a Magyar Katolikus Egyház és karitatív szervezetei mint a magyar állam fontos stratégiai partnerei jelentek meg. Segítették a sebesültek és a betegek magyar kórházakba való átszállítását, több helyen ingyenkonyhát üzemeltettek, szeretetcsoportokat, ruhát és gyógyszert biztosítottak a rászoruló menekültek számára.

A MAGYAR KATOLIKUS EGYHÁZ SZEREPVÁLLALÁSA A JELENLEGI MENEKÜLTVÁLSÁG ENYHÍTÉSÉBEN

Amíg az említett menekültválságok kapcsán az egyház lelkipásztori szerepvállalása, igaz csökkenő tendenciát mutatva, de azért mégis szerepet játszott, addig a jelenlegi helyzetben az egyházi szervezetek szinte kizárólagosan humanitárius segítséget biztosítottak.¹⁷ Ez azonban nem áll távol az egyház küldetésének gyakorlásától, amelyet a kezdetektől meghatározott az elesettek irányába tanúsított tevékeny szeretet. Magyarország a menekültválság vonatkozásában tranzitország.¹⁸ Ez a tény alapjaiban határozza meg a katolikus egyház szervezeteinek tevékenységét. A szervezeteknek azoknak az elvárásoknak kell megfelelniük, amelyeket a menekültek szükségletei támasztanak.¹⁹ Egy tranzitország vonatkozásában nincs igazán értelme olyan kezdeményezéseknek, mint amelyeket a célszágokban a katolikus szervezetek már régóta biztosítanak. Ahol a menekültek le szeretnének telepedni, ott a katolikus szervezetek integrációs programokkal, nyelvkurzusokkal, hosszú távú támogatással segítik az érkezteteket. Magyarországon a kimerült menekültek gyors ellátását kellett megszervezni. A katolikus segélyszervezeteknek a legalapvetőbb szükségleteket, ételt, gyógyszert és váltóruhát kellett biztosítaniuk a nagyszámban érkező bevándorlók számára.²⁰ A segítségnyújtásban az 1991-ben újraalapított Magyar Katolikus Karitás, a Magyar Katolikus Püspöki

¹⁵ Rendszerváltók – Kozma atya. <http://kozmaimre.hu/archivum/category/ujsgaicikkek> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 03.)

¹⁶ Sik Endre: A menekültekkel kapcsolatos előítéletesség növekedésének elkerülhetetlensége a mai Magyarországon. Sik Endre (szerk.): Menekülők, vándorlók, szerencsét próbálók. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 1992, 59–64.

¹⁷ Ungarn: Kirchen in Asylhilfe aktiv, jedoch keine Quartiergeber. <http://kath.net/news/51919> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 30.)

¹⁸ Europe's refugee summit. <http://www.economist.com/news/europe/21649712-emergency-meeting-brussels-produces-inadequate-plan-save-migrants-do-not-send-me-your>. (Letöltés időpontja: 2016. 03. 03.)

¹⁹ <http://www.economist.com/news/europe/21662597-asylum-seekers-economic-migrants-and-residents-all-stripes-fret-over-their-place-looking>. (Letöltés időpontja: 2016. 03. 03.)

²⁰ Ungarn: Kirchen in Asylhilfe aktiv, jedoch keine Quartiergeber.

Konferencia hivatalos segélyszervezete játszott a legjelentősebb szerepet.²¹ Emellett a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, a Szent Egyed Közösség és más katolikus vagy a katolikus egyházhoz közelálló szervezetek önkéntesei, illetve a szerzetesrendek tagjai is kivették a részüket a humanitárius segítségnyújtásból.

Már 2013-ban a Katolikus Karitásztól együttléti megállapodást írt alá a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal. A megállapodás értelmében a karitásztól munkatársai szükség esetén ruhát, ágyneműt, tisztálkodási szereket és a napi élethez szükséges dolgokat osztanak szét a bicskei, a balassagyarmati és a debreceni menekülttáborokban.²² A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia pedig már az Iszlám Állam előretörésekor gyorssegélyt juttatott el Irakba a humánkatasztrófa enyhítésére.²³

2015-ben, tekintettel a kialakult helyzetre, az említett megállapodást kiterjesztették a nagyfai és a kiskunhalasi táborra is. Ezekben a táborokban a Katolikus Karitásztól élelmiszert, több tízezer palack ásványvizet, bébiételeket és ágyneműket osztottak a menekülteknek.²⁴ Emellett a Katolikus Karitásztól a főti Károlyi István Gyermekotthonnal is megállapodást írt alá. Az együttléti megállapodás értelmében a segélyszervezet vállalja, hogy részt vesz az országba kíséret nélkül érkezett gyermekek pszichológiai és szabadidős programjainak a megszervezésében.²⁵

A menekültválság egyik ominózus állomása a 2015 nyarán, Budapesten kialakult helyzet volt. Több ezer ember rekedt a fővárosban, akik mihamarabb tovább akartak indulni a célországok felé. A karitásztól és a Máltai Szeretetszolgálattól étel, víz, gyógyszer és orvosi ellátás biztosításával igyekezett megkönnyíteni a menekültek helyzetét. A máltaiak mozgó egészségügyi kocsival is segítettek a bevándorlókat. Ilyen jellegű tevékenységet egyébként más, a migráció által érintett nagyvárosban is végeztek. Nem volt azonban egyszerű a helyzet. A menekültek bizalmatlanok voltak, sok esetben nem fogadták el a segítséget, a keresztény szervezetekkel szemben pedig előítéletekkel viseltettek. A katolikus segélyszervezetek ezért nemegyszer inkább visszafogottan, „inkognitóban”, és a szervezeti jelképek feltüntetése nélkül segítettek. Voltak azonban így is olyan eredmények, amelyek egyedinek mondhatóak. A Szent Egyed Közösség például keleti nyelveket ismerő tolmácsot tudott biztosítani a nyugati nyelveket sem beszélő bevándorlókkal való kapcsolat kialakításának megkönnyítésére. Ilyen szakemberek, mint kiderült, az állami intézményekben sincsenek sokan.²⁶ A közösség önkéntesei más jellegű segítséget is próbáltak nyújtani a menekülteknek: ételt, ruhát, a gyerekeknek pedig játékokat osztottak.

Ahogy a menekültek elhagyták Budapestet, részben a nyugati határ, részben az addig is fontos szerepet betöltő déli határ vált kritikus ponttá. A központi katolikus segélyszervezetek a helyi katolikus intézmények bevonásával igyekeztek támogatást adni. Több tonna élelmiszert, több ezer doboz gyógyszert és ruhát osztottak szét.²⁷ Röszkén a Katolikus Karitásztól amellet,

²¹ <http://www.karitaszkozpont.hu/> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 10.)

²² Nagy Enikő: Menekültügy: összefognak a karitatív szervezetek. <http://ujember.hu/a-katolikus-karitasz-a-menekultekert/> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 30.)

²³ Gyorssegélyt küld Irakba és imnapot hirdet a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia. <http://www.magyarkurir.hu/hirek/gyorssegelyt-kuld-irakba-magyar-katolikus-puspoki-konferencia> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 03.)

²⁴ <http://www.karitasz.hu/aktualis/adomanyok-a-menekulttaboroknak> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

²⁵ Adományok a főti Gyermekotthonnak. <http://karitasz.hu/korabbi-hirek/adomanyok-a-foti-gyermekotthonnak> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

²⁶ Thullner Zsuzsanna: A Szent Egyed Közösség is segíti a menekülteket. <http://www.magyarkurir.hu/hazai/a-szent-egyed-kozosseg-is-segiti-a-menekulteket-2015> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

²⁷ Így segíti a menekülteket a Magyar Máltai Szeretetszolgálat. <http://www.maltai.hu/?action=new&newid=1731> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

hogy meleg ruhákat és takarókat, illetve a mindennapi élethez szükséges alapvető dolgokat ajánlott fel, felállította azt az egészségügyi sátort, amelyben a szervezet orvosai, szakképzett ápolói és önkéntesei 24 órás ügyeletet tartottak. A sátort különösen a kisgyermekes családok vették igénybe. 2015 szeptemberében a mindennapi élethez szükséges segítséget biztosított a Katolikus Karitás Nagykanizsán, Körmenden és Szentgotthárdon.²⁸

Egyértelművé vált az is, hogy a katolikus egyház más szervezetei, amelyek nem kifejezetten a humanitárius tevékenységre jöttek létre, erejükhez mérten hajlandóak kivenni a részüket a menekültek segítésében. Több határ menti település katolikus plébániája jelezte, hogy kész aktívan bekapcsolódni a menekültek ellátásába, és akár az elhelyezésben is közreműködnek. A Pannonhalmi Apátság például több Ausztria felé tartó családot is befogadott.²⁹ Más kérdés, hogy az ország említett tranzit jellegéből adódóan ezek a felajánlások inkább gesztusértékűek voltak, amellyel nem is igen éltek a célországok felé igyekvő bevándorlók.

Miután a déli határszakaszon elkészült a biztonsági határvár, radikálisan lecsökkent az országba érkező menekültek száma. A magyar katolikus segélyszervezetek azonban továbbra is igyekeztek segíteni azokon, akik arra kényszerültek, hogy elhagyják az otthonaikat.³⁰ A karitás nemzetközi együttműködés keretében segített a Szlovén Katolikus Karitásnak a Horvátországból Szlovéniába érkező menekültek ellátásában. Dobovánál három részre osztható, fűtött, orvosi ellátásra alkalmas sátort állítottak fel. Külön fektetősátort alkalmaztak a várandós és kisgyermekes anyukáknak. A karitás munkatársai gyógyszereket is vittek a helyszínre. 2016 januárjában pedig a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia úgy rendelkezett, hogy a közel-keleti keresztények megsegítésére országos gyűjtést tartsanak.³¹ Az országos gyűjtésen túl az egyes egyházmezőkben, mint a Szeged-Csanádi Egyházmezőben külön gyűjtéseket is szerveztek.³² A karitás a menekültek támogatására segélyvonalat hozott létre.

A gyakorlati segítségnyújtás mellett jelentős szerepet vállaltak a katolikus püspökök abban is, hogy országos és nemzetközi szinten felszólaltak a bevándorlók humanitárius támogatása érdekében. Ezek a felszólalások ugyanakkor a magyarországi helyzet árnyaltabb nemzetközi megítélését is előmozdították. Erdő Péter bíboros több fórumon, többek között a 2015-ös Szent István-napi beszédében behatóan elemezte a Magyarországon kialakult migrációs válság nemzetközi okait. Sürgette azokat az adekvát, emberséges és igazságos lépéseket, amelyeket a nemzetközi és hazai szervezeteknek kell tenni a helyzet kezelésére. A bíboros megköszönte a katolikus szervezeteknek, hogy kivették a részüket a válság kezeléséből.

Más katolikus püspökök is igyekeztek a helyzet előítéletektől mentes értékelésére, annak érdekében, hogy előmozdítsák a válság kezeléséhez szükséges társadalmi konszenzust.

A társadalmi párbeszéd kialakítását hivatottak előmozdítani a katolikus egyház akadémia szerepvállalásai is. 2016 februárjában Erdő Péter bíboros-prímás támogatásával és Fernando Filoni bíboros részvételével rendezték meg „A vallási és etnikai elemek a migráció vonatkozásában” című konferenciát a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. A tanácskozás célkitűzése

²⁸ Karitás a határokon. <http://karitasz.hu/aktualis-hirek/karitasz-a-hatarokon>. Karitás bázis Röszkénél. (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

²⁹ A pannonhalmi apátságban is menekültek vannak. http://kereszteny.mandiner.hu/cikk/20150906_a_pannonhalmi_apatsagban_is_menekultek_vannak (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

³⁰ <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/hatarinfo/elfogott-migransok-szama-lekerdezese?honap%5Bvalue%5D%5Byear%5D=2015&honap%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=9> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

³¹ Gyorssegélyt küld Irakba és imanapot hirdet a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia.

³² Pasztorális levél a Szeged-Csanádi Egyházmező minden közösségének és tagjának. <http://www.magyarokurir.hu/nezopont/pasztoralis-level-szeged-csanadi-egyhazmezo-minden-kozossegenek-es-tagjanak> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

nemcsak az állami és az egyház szervezetek közötti együttműködés erősítése volt, hanem a társadalmi konszenzus megerősítése is.³³ Ezek a fórumok lehetőséget kínálnak arra, hogy egyszerre mutassák be az egyház társadalmi tanításának a humanitárius segítségnyújtásra és az állami kötelezettségekre vonatkozó területeit. Ez utóbbi ugyanis gyakran feledésbe merül, jóllehet az egyháznak világos tanítása van az államról, az állami kötelezettségekről, a közrend fenntartásáról és határőrizetről. Ezek az állami feladatok a menekültválság alatt sem szűnnek meg. Illetve az egyház több fórumon is nyilatkozott arról, hogy a bevándorlók tartásuk tisztelőben a befogadó ország jogszabályait és társadalmi szokásait.³⁴ Ezeknek a kényes kérdéseknek az árnyaltabb megítélésre kínálnak lehetőséget az említett akadémiai fórumok.

Továbbá a katolikus segítségnyújtó szervezetek nyilvános helyzetértékelőket és megbeszéléseket is szerveztek.³⁵ Itt lehetőség volt megismerni az egyes szervezetek működését, építő megjegyzéseket tenni és teoretikusan felkészülni az újabb kihívásokra.

A krízis következtében olyan katolikus szervezetek alakultak Magyarországon, amelyek Nyugat-Európában már tekintéllyel és tapasztalattal rendelkeztek. Így például a jezsuita rend által támogatott Jezsuita Menekültszolgálat.³⁶ Ezeknek a szervezeteknek azonban érdemes lesz mérlegelni, hogy a célországok más kihívásokat támasztanak a katolikus egyház szervezeteivel szemben, mint amilyen feladatokkal egy tranzitorszámban szembesülnek.

KÖVETKEZTETÉSEK

A Magyar Katolikus Egyház a huszadik században több alkalommal vett részt a hazájuktól távol lévők lelkipásztori és humanitárius segítésében. A jelenlegi válsághelyzetben is ez a tevékeny szeretet jellemezte az egyház humanitárius szervezeteinek tevékenységét.

Látni kell azonban, hogy több szempontból is összetett kihívásnak kell megfelelni. A 2015-ös menekültválság soha nem látott társadalmi ellentétet és félelmet generált.³⁷ Nemcsak a segélyezési akciók megszervezése, hanem a társadalmi konszenzus megteremtése, az egyház tanításának hiteles bemutatása is feladat.

Az egyháznak ugyancsak figyelembe kell venni, hogy a kihívás nem a szokásos humanitárius segítségnyújtás terepén történik, mint ahogy az megszokott például egy természeti katasztrófa esetében. Nemzetbiztonsági szempontból kényes területről van szó. A katolikus egyház szervezeteinek nemzetbiztonsági tudatossággal kell jelen lenni azon a területen, ahol az állami biztonsági szervezetek is tevékenykednek.

Végezetül meg kell említeni, hogy az első menekülthullám nemcsak az intézményrendszert, hanem a jogszabályi környezetet is felkészületlenül érte. Bizonytalan jogszabályi környezetben a katolikus intézmények sem tudták pontosan, milyen határok között

³³ <http://www.magyarKurir.hu/esemenyek/a-bevandlerlas-vallasi-es-etnikai-hatasai-az-europai-tarsadalmakra-nemzetkozi-tudomanyos-konferencia-es-hallgatoi-forum> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

³⁴ XVI. Benedek: Üzenet a vándorlók és menekültek 99. világnapjára. Migráció: a hit és remény zárandókútja. 2013. január 20. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=396> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.) A pápa megdöbbenő zsenialitással látta a bevándorlási kérdés összetettségét, illetve mind a befogadó társadalmak, mind az egyes államok, mind a bevándorlók jogait és kötelezettségeit.

³⁵ Milyen választ adhatnak a szeretetszolgálatok a menekültkérdésre? <http://bpfiatalok.maltai.hu/milyen-valaszt-adhatnak-a-szeretetszolgálatok-a-menekultkerdesre/#more-1221> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

³⁶ Jezsuita Menekültszolgálat. <http://www.jezsuita.hu/cikk/hospes-jezsuita-menekultprogram-indul> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

³⁷ Harai Dénes: Migráció és védelem. <http://hkk.uni-nke.hu/hirek/2016/06/06/harai-denes-migracio-es-vedelem> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 13.)

tevékenykedhetnek. A jogszabályok pontosítása megtörtént, egyes állami hivatalokkal is van együttműködési megállapodás. Elképzelhető azonban, hogy a tevékenységi terület kényes és összetett természete miatt a katolikus egyház szervezeteinek is további pontosításokra lesz szüksége a menekültek humanitárius gondozása tekintetében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- XVI. Benedek: *Üzenet a vándorlók és menekültek 99. világnapjára. Migráció: a hit és remény zárandokútja*. 2013. január 20. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=396>
- Adriányi Gábor: *Lengyel menekültek és a magyar katolikus egyház 1939–1945*. Magyar Egyháztörténeti Vázlatok, 1999. 3–4. sz.
- Csepeli György – Sik Endre – Tarjányi József – Závecz Tibor: *Jelentés az erdélyi menekültekről*. Gyorsjelentések. TÁRKI, Budapest, 1989.
- Csombor Erzsébet: *A lengyel lelkészi hivatal működése Magyarországon a második világháború idején*. Egyházak a változó világban. Esztergom, 1991.
- Dometeit, Gudrun – Reitz, Ulrich: „*Wir verteidigen Europas Werte.*” Focus, 2015, 43. sz.
- Gazdovits Miklós: *Az erdélyi örmények története*. Kriterion, Kolozsvár, 2006.
- Halmágyi Pál: *Lengyel katonák Magyarországon 1939-ben*. Lengyel katonai menekülttábor Magyarországon. Makó, 2003.
- Harai Dénes: *Migráció és védelem*. <http://hkk.uni-nke.hu/hirek/2016/06/06/harai-denes-migracio-es-vedelem>
- Juhász Gyula: *Diplomáciai iratok Magyarország külpolitikájához 1936–1945. (DIMK) IV. kötet: Magyarország külpolitikája a II. világháború kitörésének időszakában*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1962.
- Juhász Gyula: *Magyarország lengyel politikája a második világháború alatt*. Antal László (szerk.). Barátok a bajban. Lengyel menekültek Magyarországon, 1939–1945. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1985.
- Kaszás Veronika: *Magyarországi egyházak az erdélyi menekültekért 1987 és 1989 között*. Egyháztörténeti Szemle, 2012/4.
- Komoróczy Géza: *A zsidók története Magyarországon II. 1849-től napjainkig*. Kalligram, Pozsony, 2012.
- Kránitz Péter Pál: *Az örmény népiirtás menekültjei Magyarországon*. Újkor. <http://ujkor.hu/content/az-ormeny-nepirtas-menekultjei-magyarorszagon>
- Molnár Imre: *A magyar katolikus egyház és a lengyel menekültek*. Magyar Szemle, 2007, 16/7.; Magyar Egyháztörténeti Vázlatok, 2009/1–4.
- Nagy Enikő: *Menekültügy: összefognak a karitatív szervezetek*. <http://ujember.hu/a-katolikus-karitasz-a-menekultekert/>
- Padányi József: *Műszaki zár a határon*. Műszaki Katonai Közlöny, 2015. 3. sz.
- Schelkshorn, Hans: *Zur ideologie der neuen Rechten in Ungarn*. <http://www.zeitgemaess-glauben.at/cms/auslese/266-zur-ideologie-der-neuen-rechten-in-ungarn>
- Sik Endre: *Erdélyi menekültek Magyarországon*. Andorka Rudolf – Kolosi Tamás – Vukovich György (szerk.): Társadalmi Riport. TÁRKI, Budapest, 1990.
- Sik Endre: *A menekültekkel kapcsolatos előítéletesség növekedésének elkerülhetetlensége a mai Magyarországon*. Sik Endre (szerk.): Menekülők, vándorlók szerencsét próbálók. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 1992.

Thullner Zsuzsanna: *A Szent Egyed közösség is segíti a menekülteket.* <http://www.magyarKurir.hu/hazai/a-szent-egyed-kozosseg-is-segiti-a-menekulteket-2015>

INTERNETES FORRÁSOK, CIKKEK

A pannonhalmi apátságban is menekültek vannak. http://kereszteny.mandiner.hu/cikk/20150906_a_pannonhalmi_apatsagban_is_menekultek_vannak

Adományok a főtí Gyermekotthonnak <http://karitasz.hu/korabbi-hirek/adomanyok-a-foti-gyermekotthonnak> (letöltés ideje: 2016. március 13.).

Europe's refugee summit. <http://www.economist.com/news/europe/21649712-emergency-meeting-brussels-produces-inadequate-plan-save-migrants-do-not-send-me-your>

Gyorssegelyt küld Irakba és imapot hirdet a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia. <http://www.magyarKurir.hu/hirek/gyorssegelyt-kuld-irakba-magyar-katolikus-puspoki-konferencia>

Így segíti a menekülteket a Magyar Máltai Szeretetszolgálat. <http://www.maltai.hu/?action=new&newid=1731>

Jezsuita Menekültszolgálat. <http://www.jezsuita.hu/cikk/hospes-jezsuita-menekultprogam-indul>

Karitás a határokon. <http://karitasz.hu/aktualis-hirek/karitasz-a-hatarokon>

Milyen választ adhatnak a szeretetszolgálatok a menekültkérdésre? <http://bpfialok.maltai.hu/milyen-valaszt-adhatnak-a-szeretetszolgálatok-a-menekultkerdesre/#more-1221>

Pasztorális levél a Szeged-Csanádi Egyházmegye minden közösségének és tagjának. <http://www.magyarKurir.hu/nezopont/pasztoralis-level-szeged-csanadi-egyhammegye-minden-kozossegenek-es-tagjanak>

Rendszerváltók – Kozma atya. <http://kozmaimre.hu/archivum/category/ujsgaickek>

Ungarn: Kirchen in Asylhilfe aktiv, jedoch keine Quartiergeber. <http://kath.net/news/51919>

<http://www.economist.com/news/europe/21662597-asylum-seekers-economic-migrants-and-residents-all-stripes-fret-over-their-place-looking>

<http://www.karitasz.hu/aktualis/adomanyok-a-menekultlaboroknak>

<http://www.karitaszkozpont.hu/>

<http://www.magyarKurir.hu/esemenyek/a-bevadorlas-vallasi-es-etnikai-hatasai-az-europai-tarsadalmakra--nemzetkozi-tudomanyos-konferencia-es-hallgatoi-forum>

<http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/hatarinfo/elfogott-migransok-szama-lekerdezes?honap%5Bvalue%5D%5Byear%5D=2015&honap%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=9>

A tanulmány a Nemzeti Közzolgálati Egyetem által működtetett Zrínyi Miklós habilitációs kiválósági program támogatásával készült, a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közzolgálat-fejlesztés” elnevezésű projekt keretében.